

ČS. UPRCHLICKÝ VÝBOR V NEMECKU

A R CHA

MNICHOV 1959, SVAZEK 7

František L I S T O P A D :

JAN KŘTITEL MODERNÍ PORTUGALSKÉ POEZIE :

CESÁRIO VERDE

Kdyby se kulturní svět choval stejně spravedlivě k literaturám malých národů tak jako malé národy oceňují písemnictví, tvořené ve světových jazycích, portugalský básník Cesário Verde by shlížel s pomyslného Olympu na dnešní básnické hemžení svých synů s Rimbaudem a Baudelairem a ostatními prokletými básníky jako rovný s rovným.

Nomen-omen, říkali staří Římané... Jméno, vejce všeho... Cesário Verde je pravé jméno básníkovy; znamená jasnovidnou, čistou sílu, neboť Cesário je Cézar, ale zároveň barvu, barevnost, jasnost, slovem básnivost, neboť Verde označuje zelenou barvu a je nutno pobýt nějaký čas v Portugalsku k pochopení, co silného a bohatého může právě zelen znamenat, což je také sémanticky z portugalského slova cítit.

Narodil se v Lisabonu před více jak sto roky, 25. února 1855, tedy s rozdílem několika měsíců jako Verhaeren, jako Artur Rimbaud. Zemřel však ještě dříve než mladý Rimbaud, zesnul po vleklé nemoci, patrně tuberkulóze, 19. července 1886. Narození a smrt jsou více méně jediná jistá data básníkovy životopisu, který ještě čeká svého literárního historika se smyslem pronikat tajemství a nakupené legendy.

Nicméně, alespoň zhruba známe obrysy básníkovy života. Otec, obchodník železem, patřil mezi mohovitější vrstvy Lisabonu, který čítal tehdy asi stopadesát tisíc obyvatel. Cesárioova rodina vlastnila od konce osmnáctého století statek na venkově, kde lišky dávaly dobrou noc; usedlost se jmenovala neméně poeticky „Krásná pastýřka“; tam trávil básník své dětství, které poznamenalo venkovskou nostalgií jeho jinak tak velkoměstskou poezii. Při této příležitosti je hodno zmínky, že jeho rozměrná, čtyřdílná báseň, jedna z nejkrásnějších, napsaných v portugalské, která se jmenuje „Pocit západního člověka“, a jejíž první díl přinášíme v českém převodu, je patrně v literárních dějinách evropského devatenáctého století první vědomou básní velkoměstského pocitu čili, jak se dnes říká, m e t r o p o l i z m u. Cesário Verde tedy není jen básníkem Lisabonu, ale také městské plurality vůbec, její bohaté a protichůdné reality i melancholie prvních kilometrů dlažby geometricky narýsovaných ulic kamenné krajiny.

Víme, že později Cesário Verde studoval v Lisaboně; patrně nedostudoval. Stal se vývozcem zemědělských produktů a je možné, že se několikrát vydal do ciziny, na obchodní cesty – ale to jsme již v říši domněnek. Víme z jistějších pramenů spíše detaily; na příklad rád ohodíval na neomečené procházky rázným, pravidelným krokem, oděn v modrý žaket; strojí se vůbec poněkud dandyovsky, po anglicku, což slušelo jeho ztepilému vzrůstu, štíhlému tvaru lebky a v Portugalsku výjimečně světlým očím a plavým vlasům.

Psal básně. Psal básně v době, kdy v určité společnosti bylo spíše výjimkou básně nepsat. Tiskl však málo. Tiskl jen po novinách a efemérních časopisech, zhusta pod různými jmény. Jeho poezie pro svou neobvyklou ironii, pro svůj výsostně básnický, avantgardní realizmus, pro svou vitalitu, humor, anekdotičnost, ale také nedogmatický agnosticizmus, zůstávala v očích veřejnos-

ti na okraji současných uměleckých proudů. Urážel tehdejší sentimentálně přecitlivělou a poněkud vyčichlou atmosféru rozbujelých romantických ornamentů či didaktického patožu. Pokládali jej za bezvýznamného skandalistu a nic jiného. A číhali to nejhorší: mlčeli o něm. Cesário Verde o tom píše v jednom dopise, právě na okraj básně „Pocit západního člověka“: „... ach, jak jsem již rozhněván na všechno a na všechny ! Jedna moje báseň, nedávno výjimečně pěkně a čistě vytištěná v sešitku na oslavu Camoense, nezískala jediného pohledu, usměvu, opovržení, komentáře. Nikdo nic nenapsal, nikdo mi nic neřekl, ani po novinách, ani v soukromém rozhovoru; nikdo neřekl, že je to dobré, nikdo neřekl, že to nestojí za nic...”

Potud sám Cesário Verde. - Ale ještě dnes, po tolika letech, kdy studenti recitují z paměti jeho verše za doprovodu kytar, naleznete v určitých literárních kruzích Portugalska značný odpor uznat Cesária tím, čím byl, mistrem moderny; existují literární rukověti, právě ty tak řečené nejserióznější, které odbývají básníka několika povšechnými řádky či jej vynechávají docela. O to jej však více milují jeho příznivci.

Cesário Verde, když psal své verše, znal již Baudelaira. Není dodnes jisté, zda znal „Květy zla“ v originálu nebo z povrchních překladů či ze znamenitých dobových kronik velkého romanopisce, Egy Queiroze; ať je tomu jakkoliv, Verde je Baudelairovým pokrevním bratrem v mnoha ohledech. Cesário Verde jde však již za Baudelaira, za jeho uzavřený symbolismus. Je pionýrem futuristické poezie dvacátého století. Najdeme tu barevnou čistotu Apollinairovu / Apollinaire se narodil ve stejném roce, kdy Cesário napsal „Pocit západního člověka“ /, nalezneme tu bez velkého hledání smyslounou chandru Jeseniovu, civilizačnost Marinettiho, Verlainovu rafinovanou zpěvnost, Mallarmého abstrahující úsilí konkrétních prožitků; lze vystopovat i

romantizmus naruby takových surrealistů.

A to vše, celý ten literární poklad, v náhodných, roztroušených jakoby levou rukou psaných básních, které vyšly, sebrány bez ladu a skladu, často v nepřesném prepisu včetně plagiátů, v posmrtné sbírce, která neměla být ničím jiným než přátelským stiskem ruky jeho druhů, jak se říká, na věčnou památku, tedy ne na dlouho.

Udál se však zázrak, zázrak, jakých se stalo porůznu ve světové literatuře, od Máchy přes Rimbauda, k budoucím: dílo začlo žít vlastním životem. Nabíralo dechu a síly. Jalo si tvořit vlastní mytologii. Nad skutečný či imaginární životopis, nad desítky jeho upřímných, ne vždy výmluvných dopisů, jež se zachovaly, je Cesáříova poezie. Z Cesária Verde, po prvé překládaného do češtiny, otiškujeme první část jeho velké básnické kompozice „Pocit západního člověka“.

NEŠPORY

V našich ulicích, jakmile smráká se opět,
přítmím večera vláá smutek malenicholický,
stíny, šumění nad Tajem bahnitým vždycky,
trpím absurdní touhou - trpět.

Nebe nízko je, obzor tak zamlžený,
plyn, jenž uniká, smysly i rozum mate;
davy, budovy, vše páté přes deváté,
splývá londýnskou barvou monotónní.

Trísknou dvířka pak najatých drožek v změti,
jedou poklusem k nádraží na rychlou dráhu!
Obraz výstav a zemí všech pleťe mi hlavu;
Madrid, Paříž i Berlín, Petrohrad; světy !

Klecím podobny, spíš jsou to voliéry,
domy z lešení, ta bystrá staveniště;
slétá netopýr, když padla hodina jistě,
mistři tesaři seskočí bez opěry.

V tlupách vrací se, jdou směrem do loděnic,
kabát přes plece, vyzáblí od sazí černí;
bloumám plácky a zabloudím uličkou v snění,
chodím bez cíle přístavem veselých veslic.

Evokuji hned slávu dob námořnických;
hrdé škunery, mouřenín právě v nich pluje !
Velký Camoens po bitvě zachraňuje
knihu z korábu, ó neužří vás už zrak lidský !

Inspiruje mě večer jak proudění spodní !
Od křižníku se bárky teď odrážejí;
všichni na souši večerí, světla se chvějí
v řesku talířů, příborů, hotelů módních.

V drožce prou se dva zubařští odborníci;
kulhá Harlekýn, berličkou praví gos k tomu;
bůžci domácích krbů jsou na balkónu;
před vraty nudí se vlasatí odborníci !

Doky, arzenál potom se vyliďňují;
bahnem řeka se třpytí; hle, spěchající
černé dělnice jak ryby laškující,
prodavačky též pevnými nohami plují.

Prodavačky ryb. Houpají bokem, jímž slynou !
Jejich trup silný pilíře připomene;
v koších na hlavě, páchnoucích po rybině,
nosí syny, co později na moři zhynou.

Ó bosonohé ! Skládají uhlí s lodí,
ráno s tím začly; do noci nepřeberou;
v čtvrti se potom srazí, kde kočky předou,
a z ryb shnilých právě se infekce rodí.

Cesário Verde se na vás dívá z jediného zacho-
vaného portrétu. Po jeho básnickém Lisaboně,
dnes sice s miliónem obyvatel, ale přece stále
stejném, můžete dále chodit křížem krážem, s
verši Cesária Verde místo plánu města.

Porto, jaro 1959.

/ POZNÁMKA REDAKCE : Autor našeho článku při překládání poezie Cesária Verde zjistil některé nové literárně-estetické prvky. Svěřil je portugalské veřejnosti v literární příloze deníku „O Comercio do Porto“. Stať vyvolala značný rozruch mezi zasvěcení; literární kritici jej požádali, aby článek rozšířil na studii, na které František Listopad nyní pracuje. Vyjde tiskem na podzim v reprezentativní lisabonské revui „Oloquio“. /

& & &

Z GALERIE UVĚZNĚNÝCH A UMLČENÝCH BÁSNÍKŮ

Jan Z A H R A D N Í Č E K :

LA SALETTA

Zvony /zbyly-li jaké/ vyzváněly zblízka
na samém srázu věčnosti.
Už z rána se stmívalo, přišel déšť a potom slova
má ubohá slova rozprášená od posledního útoku
na zamořené pásmo strachu,
táhnoucí se podél veškeré skutečnosti mých pěti
smyslů

a ještě dál,
počala se znovu šikovat
voják za vojákem.

Šlo o to proniknout hlasem, provrtat
přísností slova rozžhaveného
to, čemu od věčnosti nebyla dána žádná řeč,
žádná ustav, žádný nástroj, žádný dech,
a co se teď s dýmavou neprostupností
srazilo proti nám
v jedinou krácející zeď.

Mudrci, věštcí, hadači, kouzelníci
 překřikovali se navzájem
 a překřikovali zvony
 jak v poslední večer Baltazarův
 před tajemnou rukou, píšíci
 po stěně paláce babylonského,
 jehož základy se nezadržitelně porouchely.

Bylo křiku,
 ale na jedinou, poslední, nejzávažnější
 otázku, odpověď nenalezali,
 sen zůstával nevysvětlen
 a zeď se blížila
 každým dechem,
 drtící pod sebou kolébky i hroby,
 císařství červů
 se ustavičně roztahovalo...

Nastal podzim.

Bylo to po velké válce, ulice rozbourány,
 bylo to před velkou válkou, ulice postaveny.
 Léto od nás odcházelo jak dosud žádné léto.
 Stmívalo se, růže šly spát, děti se s pláčem
 probouzely, jak by jim kdosi bránil růst.
 Ty starší tlačila můra, ptali se druhá druh:
 Je to minulost, doznívající v hrůzách snů,
~~je to budoucnost, přicházející v tuchách snů ?~~

Ale zatím daleko Babylona

na jedné zcela obyčejné, nevzhledné, dosud pře-
 hlížené hoře
 která však bude jmenována jako Ararat, Sinaj a
 Kalvarie

bez hřímajícího průvodu blesků a orlů,
 a také andělům prikazujíc, by zticha byli,
 ve společnosti pasáček a krav
 sedí a pláče
 dívenka,

paní vznešená,

matka zástupů, matka krásného milování.

Pláče nad námi všemi
jako obloha v listopadu
nařikajíc, že už nemůže zdržet
Rameno trestající...

Ta, která nepromluvila od svatby v Káně,
mlčíc i na Golgotě,
toho dne po prvé po více než osmnácti letech
dává se do řeči s pasačkou Melanií Calvatovou
i s jejím druhem, maličkým Maximinem.

Oba jsou ngramotní,
modlí se špatně a nikdy nebyli dále,
než v neděli na mši, nikdy neslyšeli vyprávět
než o neúrodě žita a brambor a dobytčím moru.
Děti nuznější a nevědomější si nemohla vybrat
ta, která vládne oběma Zákonům a za jejímž
pláštěm
hrnou se hvězdy jak zrní z výmlatu nebeského.
Heroldů s hlasem slabším nemohla nalézt pro
svůj vzkaz.

Láska, jež pláče,
a přece s nimi rozmlouvá v nářečí jejich kraje
svěřujíc jim poselství
jež platí všem lidem země.

Výsměch dost krutý
si tu ztropila Paní
z mudrců, věštoů, hadačů, kouzelníků,
ze všech, kdo v Paříži, Salamance a Jeně
přecpávají se zdechlinami filosofií,
říhající pýchou,
a zatím jejich slova se potloukají
co nejdále od pravdy.

Výsměch dost krutý si tu ztropila z jejich vy-
chloubání,

že znají, jak se dělají sněhové vločky,
že znají, jak se dělá jitro,
že znají, jak se dělá usměv nevinátka.

A zatím nevědí
která hodina udeřila
na věžích světa
i v jejich srdci.

A proto je pominula, jak by jich nebylo vůbec
i s jejich soustavami, bojišti a vítěznými
oblouky,
ani dost málo si neoblubujíc břeskné vytrubování
blahobytu a vzdělanosti pro všechny.

Hledala po celém světě, až našla
namísto balhobytu, kterého není, chudobu,
namísto vzdělanosti, které není, prostotu,
hledala, až našla dvojici dětí tak chudých,
dvojici dětí tak prostých, jak jen možno,
a s nimi se dala do rozprávky
o věcech, které se týkají hniloby země
stejně jako hniloby měst a pádu říší,
o věcech, které se týkají celého světa
stejně jako se ho týká střídání noci a dne
i nevyhnutelnost smrti.

Protože druzí by ji patrně neposlouchali
anebo jen na půl ucha,
pospíchající od ničeho k ničemu,
pod stropem obloby popraskané
rozpráví s Melanií a Maximinem,
usmívá se, chlácholí vlídně,
když se lekají přílišné krásy
její tváře, jejích šatů
ze světla a slávy...

/ Zpěv první /

& & &

PEKINSKÉ A SOVĚTSKÉ VRAŽDĚNÍ V TIBETU NENÍ
UŽ JEN ZÁLEŽITOSTÍ TIBETSKÉHO NÁRODA.

) DALAJ LAMA

Václav S A L D I N O :

NEMOC

Pan Lorcha je nemocný. Je to podivná nemoc, není spojená s žádnými tělesnými potížemi. Nebo má přece jen tělesné bolesti ?

Když vstoupí do nádražní budovy, přepadává ho ta „nemoc“, má sílu srdečního záchvatu. Zvláště když pan Lorcha vidí odjíždějící vlak.

Pak myslí nešťastník na poloostrov zvaný Pelješac, a představuje si, kolik dní by musel zůstat u dalmatských rybářů, aby si opět mohl představit ten stejný obraz zálivu. Přesně jak jej viděl včera, přesně jak před týdnem, před měsícem, před rokem...

Když se bóra rozčileně opírá proti kamenité pláži, zůstává poloostrov skoro neviditelný. Ale časně zrána, ještě než slunko překoná hory a než osvětlí hladký záliv, leží často závoj mlhy před poloostrovem. Příštího dne vane vítr přes moře jako široké hrábě a obraz je opět změněný, je docela jiný než včera, než před týdnem.

Ten pocit, který pana Lorchu při takových představách přepadává, nemá nic společného s tím lechtáním, jak to jeho babička nazývala, když chtěla zesměšnit touhy malého chlapce po častém cestování; ale není to také prázdnota neplánovaného uprku. V tomto bodě si pan Lorcha není docela jistý - možná, že je to přece útěk. Něco jako návštěva biografu, rychlý pohled na krásnou ženu, lákání omamné vůně, neobyčejný sen. Ne. Útěk to přece jen není. Protože pan Lorcha jezdí denně vlakem, a tak by byl jeho celý život pouze závod bez cíle. Jenom, že vlak pana Lorchy jezdí po falešných kolejích, zůstává často a na krátkou chvíli v malých předměstích velkoměsta

stát, zdráhá se jet rychleji, a když jej poslední cestující opustí, musí i pan Lorcha vystoupit. Pak se mu ovšem nevede lépe. Nemá dobrou náladu, a cítí se jako člověk, který ochutnal sladkosti, ačkoliv ví, že to je zubům nedělá právě dobře.

Směšnost své situace vidí jasně před očima, po-
něvadž nemá rád na mostech stojící sedláky, po-
zorující kolemjedoucí auta. Ti sedláci si často
myslí, že je to život, který kolem nich běží, a
oni že něco zmeškali. Možná právě proto si pan
Lorcha obstaral kolo a jel několik týdnů po má-
lo známých silnicích, mezi lesy a jednoduchými
vesnicemi do města. Byl na sebe hrdý a cítil se
pojednou silný; vyhýbal se totiž okolnostem, kte-
ré jeho nemoc podporovaly.

Jednoho dne ho přepadl liják, a pocit síly v du-
ši pana Lorchy oslábl. Příštího dne šel opět na
nádraží, nastoupil do vlaku a zjistil s radostí,
že vzduch v oddělení vozu v něm uměl ještě vyvo-
lat ten stejný účinek, po kterém srdce tluče ry-
chleji a který myšlenky posílá do dalek. Jako člo-
věk s žaludeční nemocí věděl přesně, co smí a ne-
smí. Proto pozorně prohlížel ostatní cestující,
aniž by je litoval, že neznají jeho nemoc, a aniž
by jim záviděl, že neznají její následky. Na ná-
draží velkoměsta se pan Lorcha musel namáhat, aby
svůj zrak upřel k východu, a aby přeslechl tlam-
pače a jejich informace, které mu ještě před ně-
kolika týdny připadaly tak dráždící.

Celé odpoledne pracoval nepřesně a povrchně, dí-
val se častěji než jindy na hodiny a dokončil
pracovní den bez onoho známého pocitu únavy, kte-
rý tak příjemně mizí na cestě domů. Možná, že mu
chyběla jízda na kole, zmeškaný tělesný výkon,
který ho jindy přece jen trochu unavil. Na ulici
předcházel každého, kdo se mu zdál jít pomalu,
porovnával svoje kapesní hodinky s nepřesně běží-
cími reklamními hodinami a spokojeně vypočítával
minuty, které ještě mohl prožít na nádraží, než

musel nastoupit do předměstské dráhy.

Na nádraží pan Lorcha zjistil, že opět onemocněl. Žádné bolesti, žádný tlak v žaludku, rozumí se. Žádný zmatek způsobený pohledem na křiklavé plakáty, barevné květiny, které se kupují a stávají se pojednou důležité, žádný strach před nelidským obličejem obrovských hodin, jejich ruka se pohybuje každou minutu, a tím nás pohání: potichu a nenápadně. Bez mlaskání a bez svištění biče; s malým, trhavým znamením, které se opakuje každých šedesát vteřin.

Pan Lorcha prošel nádvořím a trochu zneklidněl, poněvadž u vohodu na peron uviděl několik lidí. A všichni měli naspěch a nesli aktovky. Teď nemyslel na termosku, kterou mu jeho bytná každý den připravuje. To by nebylo správné. Nemoc pana Lorchy se chtěla ohlásit jako bolesti zubů sladkým pocitem. Na peroně pan Lorcha zůstal stát. Stmívalo se již a pan Lorcha začal pozorovat nespočetná červená, žlutá, bílá a zelená světla, která se spustila mezi koleje. Tím se jeho nemoc stávala ještě dráždivější. Pouze několik vlaků před ním stálo a pan Lorcha byl přestastný, že mohl pozorovat širokou část celého komplexu.

Přivřel oči, aby ho okolí nerušilo, a viděl jenom světla, která nyní posílala paprsky až k němu, a lesknoucí se linky kolejí, které se měly setkat někde daleko a to přece nedokázaly.

Pan Lorcha je doma na nádražích na celém světě. Nástupiště v Brně a v Nice - je tu nějaký rozdíl, mohl by se někdo ptát. Každé je jiné, mohlo by se říci. Protože španělská nástupiště jsou tak hlasitá. Po příjezdu se vlak umývá jak unavený kůň, utírá se, češe se a napájí se, zatím co cestující ještě neskončili objímání se známými a příbuznými. To není pravda, řekně někdo jiný. Tady není vidět nějaký rozdíl. Nádraží je nádraží. Athény nebo Solun. Právě zde je zřejmá správnost tohoto tvrzení: od každého z těchto nádraží.

se jede k městu tramvají, a obě města měla stará, ubohá a možná právě proto tak sympatická vozidla. Mohlo by se ještě podotknout, že Granada má stejně staré tramvaje. Praha, Bratislava, severní nádraží ve Vídni nebo východní v Paříži, primitivní budova v Port Saidu nebo všední v Marseilli - pan Lorcha by onemocněl všude. Byla to bolestná touha po domově nebo po dále ? Všude v něm nechávala vzniknout onen bolestný pocit, bez kterého by člověk přec jen nechtěl být.

Něco, po čem jiní lidé v koncertní síni cítí tváře, ale tam, kde je ještě nikdy necítili. Vzpoura kůže spojená s chladem. Začíná to někde za ušima a přejede do obličeje.

Pan Lorcha tu stojí zdánlivě klidně a pozoruje s převřenýma očima světla - kolemjdoucí normální člověk, byl přece nemocný. Oběť nakažlivé nemoci. Nakažlivé, ano. V takovém okamžiku pan Lorcha lituje, že tak ukvapeně opustil onu klidnou vesnici, ve které to před čtyřiceti lety nemohl déle vydržet.

Kdo to zavinil ? Knihy, možná rodiče; kdo ví ?

Možná, že nemoc pana Lorchy je dědičná. Již dávno přestal přemýšlet o pramenu svého utrpení. Jako reumatik, který dovede pod zamračeným nebem říci, blíží-li se malý déšť nebo důležitá změna počasí, ví pan Lorcha, co se s ním stane, jakmile vkročí na nádraží.

Snaží se ještě stále odsuzovat sedláky, kteří se v neděli dívají za kolemjdoucími vozy; po chvíli je však neodsuzuje, protože musí být upřímný a musí myslet na sebe.

Kolem pana Lorchy jezdí vozíky se zavazadly. Dole vpředu stojí mladý řidič, kterému to zřejmě dělá radost, že může troubit až v posledním oka-

mžiku a tím dolekat cestující. Pan Lorcha slyší tlampače a nerozumí ani jediné slovo, někde cinkají stříbrně sklenice a peníze; docela blízko vydechuje lokomotiva hluboce a nepocho-pitelně dlouho; rychlík vyjíždí z nádraží.

Pan Lorcha slyší flétnu řeckého pastýře, mono-tonní a vysokou. Stojí kdesi na pařížském ná-draží a pozoruje světla. Nebo se nelézá v Ří-mě? Cítí jenom něco jako bolesti, a přece by nechtěl žít bez nich.

& & &

/ POZNÁMKA REDAKCE: Václav Saldino je pseudo-nym autora, který studoval řadu let v Československu a ovládá češtinu tak dokonale, že pro své potěšení napsal řadu fejetonů a causerií česky. /

& & &

OKNA

ARCHA. Uplynul právě rok od data, kdy bylo v exilu obnoveno vydávání revue ARCHA, která vy-cházela v Československu nepřetržitě třicet dva let - až ji komunisté v roce 1948 zrušili. Za rok existence vyvolala ARCHA diskusi nejen v exilových kulturních kruzích, ale stala se i centrem útoků komunistického tisku. Z významě-jích programových posudků o revui ARCHA uveřej-nujeme několik úryvků:

ŠBORNÍK „SKLIZEŇ SVOBODNÉ TVORBY č. 1“ - USA:
Kulturní časopisy v exilu se rozhojnily o mni-
shovskou Archu, řízenou dr Antonínem Kratochvi-

lem-Christenem... Archa se vyvíjí ke skupinovému programovému listu v další vítané forum hrsti plodných autorů, s nimiž se setkáváme i v mnoha jiných listech. Petr Den, Ivan Jelínek, František Listopad, Přemysl Pitter, Pavel Želivan. Nejvlastnější přínos Archy bude v tom, co přinese kromě těchto a dalších permanentních jmen."

X

RADIO SVOBODNÁ EVROPA vysílala v rámci kulturních programů ukázky z pěti svazků Archy minulého ročníku. Z úvodního reliefu citujeme: "Připravili jsme výběr z prvního čísla kulturního časopisu Archa, který začal v Mnichově vydávat za řízení Ant. Kratochvila Čs. uprchlický výbor. Časopis navazuje na práci stejnojmenné revue, která vycházela 32 let péčí Družiny literární a umělecké v Olomouci až do roku 1948, kdy byla komunisty zastavena. Přihlášení se ke jménu a tradici staré Archy má být skromným projevem solidarity s uvězněnými básníky a vědci doma, z nichž někteří byli právě členy olomoucké "Družiny", jako třeba básník Jan Dokulil, odsouzený komunisty letos na dvanáct let."

X

TRIBUNA / listopad-prosinec 1958 /: "Po Hlasu exilu se stala ustředním orgánem Čs. uprchlického výboru kulturní revue Archa, která navázala na tradici olomoucké Archy. Listujeme-li posledními svazky Archy vidíme, že vydavatelům jde v první řadě o to publikovat původní exilovou tvorbu básnickou, prosaickou i esejistickou a pak přinášet ukázky z děl uvězněných nebo zakázaných spisovatelů ve vlasti. Archa obsahuje rubriky OKNA, v nichž je glosována současná kulturní problematika v exilu a ZRCADLO DOMOVA, které na citátech z komunistického tisku ukazuje na krizi kultury a osvěty pod komunistických diktátů."

X

NOVÝ ŽIVOT / č. 12, 1958 - Řím / : "... příspěvky v Arše projevují vyspělou úroveň, která je v exilovém časopise sympatická. Mnichovský kulturní měsíčník svědčí o tom, že náš život v exilu ještě nevyčerpal své síly a má odvahu znovu začínat, hledat a snažit se o jednotu." / Nový život pravidelně recensuje jednotlivé svazky Archy./

X

ČESKÉ SLOVO / č. 7-8, 1958 a č. 1, 1959 - Mnichov/ věnovalo pozornost vzniku a obsahu revue Archa a ukončení prvního ročníku. - Píše: "Archa konečně zaplnila citlivou mezeru na kulturní frontě exilu."

X

Kladně komentoval vznik Archy i německý tisk. Komunistickým útokům - především pak bratislavskému PREDVOJI - na revue Archa, jsme věnovali pozornost v článku "Komunistické útoky na Archu" - viz č. 1, ročník 1959 - str. 25.

& & &

KŘESŤANSKO-DEMOKRATICKÁ UNIE DALAI LAMOVÍ.

Celý svobodný svět s úzkostí a rozhořčením sledoval opakování maďarské tragedie v Tibetu, mezi nám sice zeměpisně hodně vzdálené, ale duchem a osudem velmi blízké. Mezinárodní křesťansko-demokratická unie vyjádřila svůj obdiv a účast v telegramu nejnovějšímu duchovnímu a politickému vůdci v exilu - tibetskému Dalai Lamovi: "Vaše Excelence ! Křesťansko-demokratická Unie střední Evropy, která sdružuje politické strany křesťansko-sociálního zaměření, které existovaly ve střední Evropě před komunistickou okupací, blahopřeje Vám k Vašemu úspěšnému příchodu do Indie. Máme nejhlubší sympatie pro Váš lid a Vaši zemi. Věříme, že Váš lid, stejně jako náš, znovu jednou nabude své svobody. Cesta k tomu

může být zkrácena, jestliže duchovní síly, reprezentované buddhismem, islamem a křesťanstvím budou k tomuto cíli společně pracovat. Jistě sdílíte s námi toto přesvědčení jakož i názor, že je třeba vyvolat společnou akci k uskutečnění našeho společného cíle, osvobození světa od komunismu." Univ. prof. dr. Adolf Procházka, předseda výkonného výboru a Konrad Sieniewicz, generální tajemník."

& & &

Prof. Dr. Erwin BIELEFELD uprchl se svou rodinou do Západního Berlína. Před svým útekem pracoval jako ředitel tří vědeckých institutů na universitě v Greifswaldu.

& & &

Max B R O D :

ZOUFALSTVÍ A VYKOUPENÍ V DÍLE FRANZE KAFKY

/ K 75. narozeninám básníka, myslitele a romápisce Maxe Broda, upřímného přítele demokratického Československa a velkého humanisty, přinášíme několik citátů z jeho nového spisu, pátého v pořadí esejistických a monografických knih, věnovaných zcela a v jednom případě zčásti dílu jeho mrtvého přítele z mládí. Kromě toho napsal Brod dva romány a knihu povídek, v nichž se Kafka rovněž objevuje./

V Kafkově díle je mnoho pochybovačného, co otřásá základy víry. Přesto není básníkem nevíry a zoufalství. Je mnohem více básníkem zkoušky víry, zkoušení ve víře. Proto není z těch, u nichž pochybnost ztvrdla v ztrnulý škleb popírání Boha.

Spíše se musí počítat k těm, kteří s nevyýslovnou námahou víru hledají, kteří ve středu zoufalství naší doby, zbavené lásky, starostlivě ochraňují úzký plamen naděje, vidí jej stále znovu uhasínat a jimž přece chvílemi, v milostiplných okamžicích, v údobích povznesení, je darována předtucha vykoupení. "Psaní jako forma modlitby" - to je jedno z hlavních poznání, k nimž Kafka dospěl v uvahách nad sebou samým. Jednoduché "ano" není ovšem způsob, jímž by Kafka odpovídal na výzvu Boha. Snad dnes, v jednom z nejhorších období lidských dějin, nelze dát odpovědně zaznít takovému nezlomenému "ano". Oslovovat Boha Ty ? Není nic, co by bylo Kafkově postojí vzdálenější. - Kafka se pohybuje přibližně v podobném světě jako Poe. Ale nechce Poeův svět. Necítí se v něm vůbec dobře, je v něm nanejvýš cizí. - Knihy typu Poeova nikdy nečetl. Nýbrž Goetha, Stiftera a Hebel. - Kafka hledá mimo zkázu světa ostrov svobody a čistoty, spravedlivého řádu a práce pro všechny, jak to vysnil v závěrečné kapitole svého románu Amerika přímo mladičky naivně. - V hovorech s Janouchem /a také v jiných souvislostech/ jej vzrušuje osud celého lidstva a zvláště pracujících lidí, jejichž budoucnost se mu jeví ohrožená novým byrokratismem. V těchto hovorech praví přímo /zároveň předjímaje Džilasovu Novou třídu/ : "Čím dál se potopa rozšíří, tím mělčejší a kalnější bude voda. Revoluce se vypaří a zůstane jen ssedlina nové byrokracie. Pouta trýzněného lidstva jsou z kancelářského papíru." - "Na konci každého skutečně revolučního vývoje se objeví Napoleon Bonaparte." - Tyto Kafkovy poznámky souvisejí s dělníckými demonstracemi, s prapory a standardy. "Ti lidé jsou tak sebevědomí, sebejistí a dobře naložení. Ovládají ulici a myslí proto, že ovládají svět. Ve skutečnosti se přece mýlí. Za nimi jsou již sekretáři, úředníci, politikové z povolání, všichni ti moderní sultáni, kterým připravují cestu k moci." - Tím

však není řečeno, že se Kafka vzdává naděje na sociálně spravedlivý vývoj lidstva. Dnes se stupňuje vášen dát všemu pokud možno temný, sebezníčovající výklad, a tak i dílu Kafkově. Proto právem zjistil Werner Weber ve své knize esejů "Figury a cesty": "Zoufalství z módy je hanobením osudového zoufalství. Toto má hranice. Ono se prodlužuje ze srdce do lživého prostoru módnosti". Kafka mně často říkával: "Je třeba vpišovat do temnot jako do tunelu." Kde mu genius nebyl povůli, přestal. Čekal vždycky jako Pygmalion na okamžik, kdy jeho postavy budou živé a kdy by samostatně pokračovaly ve svém vlastním životě. Dával se překvapit. Když takový okamžik nepřišel, zůstalo napsané jako zlomek ležet.

/ Přeložil J.D./

& & &

ZRCADLO DOMOVA

ROMÁN KARLA SCHULZE
"KÁMEN A BOLEST"

"... patří k těm dílům naší novodobé literatury jichž stále nová vydání nestačí krýt čtenářský zájem. Třebaže jde o dílo, které po prvé spatřilo světlo světa v nejtemnějších dobách naší historie, v roce Heydrichiády a vyhlazení Lidic, má pro své vysoké kvality umělecké i pro velkolepý obraz do-

by, z níž se zrodil genius Michelangelův, plné právo na to, aby zaujímalo v moderní české próze přední místo. Karel Schulz, který by se byl 6. května dožil 60 let, svými prvotinami splatil generační dan proletářskému umění a hlavně poetismu, ale pak se odmlčel a ozval se znovu až po 14 letech, ale na protilehlém pólu uměleckém i politickém... Tvůrčí rozmach

násilně ukončený před-
časnou smrtí, v níž by-
lo mnoho myšlenkové vá-
šně, ale i mnoho uměle-
cky experimentátorské
rozkoše, zatlačil do po-
zadí autorův ideový ka-
tolicismus nám zcela ci-
zí a autorovu uměleckou
potenci jistě oslabují-
ci."

/ KULTURA 59 - č. 18
7. května 1959 -
str. 6. /

/Poznámka naší redak-
ce: Literárnímu pro-
filu Karla Schulze
jame věnovali v ARŠE
pozornost v obsáhlé
studiu v č. 2 / 1958/

x

& & &

AUTOŘI SEDMÉHO SVAZKU ARCHY :

Jaroslav DRESLER / Mnichov / - František LIS-
TOPAD / Porto / - Václav SALDINO / Mnichov /
- Jan ZAHRAVNÍČEK / v komunistickém koncen-
tračním táboře / a další.

& & &

ARCHU řídí Dr. Antonín KRATOCHVIL, odpovědný
redaktor Josef Němeček. Vydavatel Českoslo-
venský uprchlický výbor v Německu, Mnichov
22, Tivolistrasse 1/2. Toto číslo vyšlo 30.
června 1959. Předplatné na letošní ročník
DM 8,-.

& & &

DO TOHOTO ČÍSLA PŘIKLÁDÁME DVOJNÁSOBNOU PŘÍLOHU
ROMÁNU A. CHRISTENA "POUTNÍK NEZNÁMÝCH OCEÁNŮ"

& & &

Vydavatel:

Kulturní sekce Čs. uprchlického výboru v Mnichově, Tivoli Str. 1/2